

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Факультет економічних наук
Кафедра економіки та підприємництва

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор

Іщенко Н.М.

“31” VIII 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»

Спеціальність 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Освітня програма «Бізнес у сфері послуг»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Розробники

Палехова В.А.

Завідувач кафедри економіки та підприємництва

Кузьменко О.Б.

Гарант освітньої програми

Семенчук І.М.

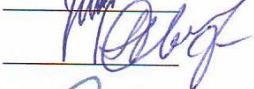
В.о. декана факультету економічних наук

Філімонова О.Б.

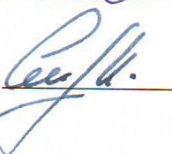
Директор Навчально-наукового інституту
післядипломної освіти

Норд Г.Л.

Начальник НМВ

Шкірчак С.І.

Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Національна економіка	
Галузь знань	07 Управління та адміністрування	
Спеціальність	076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»	
Спеціалізація (якщо є)	відсутня	
Освітня програма	«Бізнес у сфері послуг»	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	Денна форма	Заочна форма
	2	2
Навчальний рік	2021–2022	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	4	5–6
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4 кредити / 120 годин	
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма
– лекції	18	8
– практичне заняття	36	8
– годин самостійної роботи студентів	66	104
Відсоток аудиторного навантаження	45%	13%
Мова викладання	Українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	Відсутня	
Форма підсумкового контролю	Денна форма	Заочна форма
	Іспит	Іспит

1. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета: формування у студентів знань про закономірності та особливості функціонування вітчизняної економіки на національному (макро-) та регіональному (мезо-) рівнях порівняно з економіками інших країн, розвиток навичок аналізу економічних процесів у національній та регіональній економіці.

Завдання:

- ознайомити студентів з можливостями використання основних положень та моделей макроекономіки для аналізу та оцінки стану національної та регіональної економіки;
- сформувати навички пошуку та опрацювання емпіричної інформації щодо національної економіки України та інших країн;
- сформувати навички аналізу стану економіки України, її регіонів, перспектив їхнього розвитку;
- навчити інтерпретувати результати аналізу даних, осмислювати економічні реалії;
- навчити критично оцінювати як можливості вітчизняної економіки, так і вжиті державою заходи, їхню узгодженість з положеннями економічної теорії та співвідношення з економічною політикою інших країн;
- сформувати основу для використання аналітичного мислення як при вивченні інших навчальних дисциплін, так і в подальшій професійній діяльності.

Передумови вивчення дисципліни: курс національної та регіональної економіки набуває значення наочної ілюстрації до макроекономічних проблем сучасності, він конкретизує та поглиблює знання, що були отримані в курсі макроекономіки, пов'язаний з ним категоріальним апаратом та логікою економічного аналізу. З неекономічних дисциплін потрібна математична та мовна підготовка (для пошуку, оброблення та аналізу інформації з англійських джерел потрібно знання англійської мови).

Очікувані результати навчання: оволодіти навичками пошуку та опрацювання економічних показників, вміти об'єктивно оцінювати економічну ситуацію в Україні та її регіонах, світі, тенденції змін, політику, що проводиться урядом і НБУ, враховувати макроекономічну ситуацію та макроекономічну політику при прийнятті рішень в підприємстві, торгівлі та біржовій діяльності.

У результаті вивчення дисципліни студент

має знати:

- основні джерела інформації для аналізу національної та регіональної економіки України та інших країн;
- ключові показники, що характеризують параметри національної та регіональної економіки;
- інструментарій регулювання національної економіки та її регіонів з боку держави;
- особливості національної економіки України, її зовнішні зв'язки;
- положення України в основних міжнародних рейтингах (індекс розвитку людського потенціалу, індекс економічної свободи, індекс сприйняття корупції тощо).

Має вміти:

- знаходити та використовувати інформацію, яка необхідна, щоб орієнтуватися в основних поточних економічних проблемах;
- аналізувати основні фактори, що впливають на стан національної економіки та її регіонів;
- характеризувати зміну основних показників національної та регіональної економіки – динаміки ВВП, ВРП, демографічних показників, рівня зайнятості, безробіття, темпу інфляції, експортної та імпоротної квоти тощо;
- узагальнювати та оцінювати результати діяльності національної економіки та її регіонів, виявляти конкурентні переваги та слабкості, що їм притаманні;
- проводити порівняльний аналіз національних економік різних країн, окремих регіонів;
- виділяти пріоритетні напрямки економічної політики країни.

Стан національної економіки породжує загальні умови, в яких відбувається діяльність економічних суб'єктів. Він визначає макроекономічні координати (динаміка ВВП, темп інфляції, рівень безробіття, ставки відсотку), які значно впливають і на ситуацію в окремих регіонах.

Вивчення національної та регіональної економіки дає можливість набути та розвинути важливі універсальні компетенції: вміння працювати з великими масивами даних, бачити панорамну картину, критично мислити, адаптуватися до змін, ефективно працювати в команді, взаємодіяти з іншими людьми, приймати рішення, самостійно організовувати діяльність тощо.

Програмні компетенції

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 1. Критичне осмислення теоретичних засад підприємницької, торговельної та біржової діяльності.

СК 9. Здатність до організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних і біржових структур.

СК 11. Здатність до прийняття рішень щодо організації та веденні бізнесу у сфері послуг, підприємництва та торгівлі в умовах ризику та невизначеності.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Використовувати базові знання з підприємництва, торгівлі і біржової діяльності й уміння критичного мислення, аналізу та синтезу в професійних цілях.

ПРН 5. Організувати пошук, самостійний відбір, якісну обробку інформації з різних джерел для формування банків даних у сфері підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

ПРН 6. Вміти працювати в команді, мати навички міжособистісної взаємодії, які дозволяють досягати професійних цілей.

ПРН 19. Застосовувати знання й уміння для забезпечення ефективної організації зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких, торговельних та біржових структур з урахуванням ринкової кон'юнктури і діючих правових норм.

ПРН 21. Демонструвати здатність до прийняття рішень щодо організації та веденні бізнесу у сфері послуг, підприємництва та торгівлі в умовах ризику та невизначеності.

2. Програма навчальної дисципліни

Денна форма:

	Теми	Всього годин	Лекції	Практичні	Самостійна робота
1	Тема 1. Національна та регіональна економіка: вимір результатів.	13	2	4	7
2	Тема 2. Циклічність розвитку економіки.	13	2	4	7
3	Тема 3. Безробіття та політика зайнятості.	13	2	4	7
4	Тема 4. Інфляція та антиінфляційна політика.	13	2	4	7
5	Тема 5. Держбюджет та фіскальна політика.	13	2	4	7
6	Тема 6. Центральний банк та монетарна політика.	13	2	4	7
7	Тема 7. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності.	13	2	4	7
8	Тема 8. Політика стабілізації національної економіки.	12	2	2	8
9	Тема 9. Політика економічного зростання в національній економіці.	13	2	2	9
	Презентація результатів дослідження	4		4	
	Всього за курсом	120	18	36	66

Заочна форма:

	Теми	Всього годин	Лекції	Практичні	Самостійна робота
--	------	--------------	--------	-----------	-------------------

1	Тема 1. Національна та регіональна економіка: вимір результатів.	14	2	2	10
2	Тема 2. Циклічність розвитку економіки.	14	2	2	10
3	Тема 3. Безробіття та політика зайнятості.	14	2	2	10
4	Тема 4. Інфляція та антиінфляційна політика.	14	2	2	10
5	Тема 5. Держбюджет та фіскальна політика.	12	-	-	12
6	Тема 6. Центральний банк та монетарна політика.	12	-	-	12
7	Тема 7. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності.	12	-	-	12
8	Тема 8. Політика стабілізації національної економіки.	14	-	-	14
9	Тема 9. Політика економічного зростання в національній економіці.	14	-	-	14
	Всього за курсом	120	8	8	104

3. Зміст навчальної дисципліни

3.1. План лекцій

Денна форма:

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1. Національна та регіональна економіка: вимір результатів</p> <ol style="list-style-type: none"> Макроекономічна статистика: значення та проблема достовірності. Огляд основних макроекономічних показників окремих країн світу. ВВП як головний критерій економічних успіхів. ВРП як основний показник розвитку регіону. Тіньова економіка – економіка, що не спостерігається. Недоліки ВВП та пошуки альтернативних підходів до виміру обсягів національної економіки та суспільного добробуту.
2	<p>Тема 2. Циклічність розвитку економіки</p> <ol style="list-style-type: none"> Загальна характеристика економічних коливань. Уроки історії: стислий огляд економічних криз нового часу. Характерні риси світової економічної кризи 2008–2009 рр. Особливості кризи, що викликана пандемією коронавірусу. Економічні кризи в Україні. Цикли ВРП.
3	<p>Тема 3. Безробіття та політика зайнятості</p> <ol style="list-style-type: none"> Безробіття як макроекономічна проблема. Реакція ринку праці на останні кризи, сучасні тенденції. Національні особливості ринку праці. Політика зайнятості. Безробіття в Україні. Робоча сила, зайнятість та безробіття за регіонами.
4	<p>Тема 4. Інфляція та антиінфляційна політика</p> <ol style="list-style-type: none"> Інфляція як економічне явище: ретроспективний аналіз. Інфляція: особливості виміру. Причини інфляції та антиінфляційна політика держави. Інфляція в Україні. Індекси споживчих цін за регіонами. Взаємозв'язок економічного зростання та інфляції. Індекс злиденності.

5	Тема 5. Держбюджет та фінансова політика <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика державного бюджету. 2. Доходи бюджету. 3. Видатки бюджету. 4. Фінансова політика. 5. Дефіцит бюджету, державний борг. 6. Державний бюджет та місцеві бюджети.
6	Тема 6. Центральний банк та монетарна політика <ol style="list-style-type: none"> 1. Грошова система. Грошові агрегати. 2. Грошовий ринок. Депозити і кредити. 3. Банківська система. Центральний банк, комерційні банки. 4. Монетарна політика.
7	Тема 7. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності <ol style="list-style-type: none"> 1. Значення та основні характеристики зовнішньоекономічної діяльності. 2. Зовнішньоторговельна політика та зовнішньоторговельна стратегія держави. 3. Платіжний баланс. 4. Іноземні інвестиції. 5. Валютний курс, валютна політика. 6. Регіональні обсяги зовнішньої торгівлі товарами та послугами. 7. Інвестиційна привабливість регіонів, інвестиційний потенціал.
8	Тема 8. Політика стабілізації національної економіки <ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність, види та основні проблеми стабілізаційної політики. 2. Проблеми взаємозв'язку макроекономічних індикаторів та взаємоузгодженості фінансової і монетарної політики. 3. Макроекономічна політика: ретроспективний аналіз. 4. Політика виходу з кризи. Кількісне пом'якшення. 5. Стабілізація української економіки.
9	Тема 9. Політика економічного зростання в національній економіці <ol style="list-style-type: none"> 1. Актуальність та основні характеристики економічного зростання. 2. Економічне зростання: ретроспективний аналіз і прогнози. 3. Типи та джерела економічного зростання. 4. Проблеми економічного зростання в Україні. 5. Нерівномірне економічне зростання регіонів України.

Заочна форма:

1	Тема 1. Національна та регіональна економіка: вимір результатів <ol style="list-style-type: none"> 1. Макроекономічна статистика: значення та проблема достовірності. 2. Огляд основних макроекономічних показників окремих країн світу. 3. ВВП як головний критерій економічних успіхів. 4. ВРП як основний показник розвитку регіону. 5. Тіньова економіка – економіка, що не спостерігається. 6. Недоліки ВВП та пошуки альтернативних підходів до виміру обсягів національної економіки та суспільного добробуту
2	Тема 2. Циклічність розвитку економіки <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика економічних коливань. 2. Уроки історії: стислий огляд економічних криз нового часу. 3. Економічні кризи в Україні. 4. Цикли ВРП.
3	Тема 3. Безробіття та політика зайнятості <ol style="list-style-type: none"> 1. Безробіття як макроекономічна проблема. 2. Реакція ринку праці на останню кризу, сучасні тенденції.

	<ul style="list-style-type: none"> 3. Національні особливості ринку праці. 4. Політика зайнятості. 5. Безробіття в Україні. 6. Робоча сила, зайнятість та безробіття за регіонами.
4	<p>Тема 4. Інфляція та антиінфляційна політика</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Інфляція як економічне явище: ретроспективний аналіз. 2. Інфляція: особливості виміру. 3. Причини інфляції та антиінфляційна політика держави. 4. Інфляція в Україні. Індекси споживчих цін за регіонами. 5. Взаємозв'язок економічного зростання та інфляції. Індекс злиденності.

3.2. План практичних занять

Денна форма:

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1.1. Основні макроекономічні показники національної економіки</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Аналіз основних макроекономічних показників окремих країн світу: ЄС, США, Японія, країни БРІКС. 2. За даними Світового банку визначте та прокоментуйте, як змінювалася частка ВВП США, Китаю, Японії, ЄС, країн Єврозони у світовому ВВП. 3. Які індикатори слід додатково враховувати для більш адекватної оцінки рівня життя в різних країнах світу? 4. Наведіть чинники, які сприяють розвитку тіньової економіки. Чому вона є доволі типовою для країн з посткомуністичною економікою? 5. Чому існують такі значні розбіжності у рейтингах країн за рівнем ВВП на душу населення та за рівнем щастя?
2	<p>Тема 1.2. ВВП та ВНР – ключові індикатори стану національної та регіональної економіки</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Аналіз динаміки та структури ВВП України. 2. Розрахунок реального ВВП України. 3. Розрахунок дефлятора ВВП. 4. Аналіз динаміки та структури ВРП. 5. Аналіз показника ВВП, ВРП на душу населення.
3	<p>Тема 2.1. Уроки історії: стислий огляд економічних криз нового часу</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Велика депресія. 2. Світова криза 1973–1975 рр. та криза 1980–1982 рр. 3. Характерні риси світової економічної кризи 2008–2009 рр. 4. Особливості кризи, що викликана пандемією коронавірусу.
4	<p>Тема 2.2. Аналіз циклічності національної економіки</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. В якому році (протягом 2000-них рр.) темп зростання світового ВВП був найвищим? Чи було це характерним для всіх регіонів світу? Про що це свідчить? 2. Прокоментуйте динаміку ВВП у країнах зони євро, США та Японії протягом 2000-х років. 3. Проаналізуйте дані <i>NBER “US Business Cycle Expansions and Contractions”</i>. 4. Порівняльний аналіз економічних криз в Україні: 1990-ті рр., 2009 р., 2014–2015 рр. 5. Аналіз економічної циклічності на регіональному рівні.
5	<p>Тема 3.1. Безробіття в країнах світу</p> <ul style="list-style-type: none"> 1. Порівняйте та прокоментуйте динаміку середнього рівня безробіття у країнах Західної Європи, США та Японії.

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Чому рівень безробіття у більшості європейських країн традиційно вищий ніж у США? 3. Прокоментуйте зміну рівня безробіття та участі в робочій силі в США протягом 2000-х років. 4. Чи є рівень безробіття протициклічним показником в Японії? 5. Аналіз рівня безробіття по країнах світу.
6	<p>Тема 3.2. Аналіз основних показників ринку праці України</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Прокоментуйте зміну чисельності економічно активного та неактивного населення України протягом 2000-х рр. 2. Як змінювалася чисельність зайнятого та безробітного населення України протягом 2000-х рр.? Прокоментуйте. 3. Прокоментуйте структуру попиту на вітчизняному ринку праці. 4. Розрахуйте продуктивність праці в Україні та її динаміку. 5. Проаналізуйте зайнятість та безробіття за регіонами.
7	<p>Тема 4.1. Інфляція в країнах світу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Як падіння цін на енергоносії впливає на темпи інфляції в країнах нафтоекспортерів та нафтоімпортерів? 2. Яким чином на рівень цін у Росії вплинули санкції (антисанкції)? 3. Яким чином протекціонізм може впливати на темпи інфляції? 4. Чому в країнах з розвинутою економікою темпи інфляції нижче, ніж в країнах, що розвиваються? 5. Про що свідчать різні питомі ваги складових споживчого кошику в різних країнах (США, ЄС, Україна)?
8	<p>Тема 4.2. Інфляція в Україні</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Наведіть приклади, в яких роках інфляція в Україні була помірною, галопуючою, гіперінфляцією. 2. В яких роках в Україні спостерігалася стагфляція? 3. В якому році темп інфляції в Україні був найвищим? Наведіть причини та наслідки. 4. Наведіть основні причини високих темпів інфляції в Україні в 2014–2015 рр. 5. Проаналізуйте індекси споживчих цін за регіонами.
9	<p>Тема 5.1. Держбюджет та фіскальна політика в країнах світу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Чому в другій половині ХХ ст. дефіцит держбюджету став традиційним явищем? 2. Проаналізуйте (з використанням статистики), наскільки пов'язані дефіцит бюджету та державний борг країни. 3. Яка фіскальна політика проводилася за часів президентства Р. Рейгана, Дж. Буша-ст., Б. Клінтона, Дж. Буша-мол., Б. Обами, Д. Трампа? 4. Який борг менш небезпечний (внутрішній або зовнішній) і чому? 5. З якою метою державний борг поділяють на прямий та гарантований? 6. В яких країнах спостерігається тенденція до зменшення державного боргу?
10	<p>Тема 5.2. Дефіцит бюджету і державний борг в Україні</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. В яких роках спостерігався найбільший дефіцит зведеного бюджету України? Чим це можна пояснити? 2. Проаналізуйте динаміку загальної суми державного та гарантованого державою боргу та питому вагу державного та гарантованого державою, внутрішнього та зовнішнього боргу. 3. Визначте та прокоментуйте основні джерела доходів і статті видатків зведеного бюджету України за останній рік. 4. Розрахуйте і прокоментуйте динаміку з 2000 р. видатків бюджету на душу населення в Україні у дол. США. 5. Оцініть ступінь централізації бюджетних ресурсів у вітчизняній бюджетній системі. Проаналізуйте показники місцевих бюджетів.

11	<p>Тема 6.1. Центральний банк та монетарна політика в країнах світу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте структуру грошової маси в США та ЄС. 2. Чи може монетизація розглядатися як драйвер економічного зростання? 3. Назвіть основні причини відмінностей ставок відсотку в різних країнах. 4. В яких країнах коливання ставок відсотку максимальні, в яких – мінімальні. Чим це можна пояснити? 5. Прокоментуйте зміну облікової ставки ФРС протягом 2000-х рр.
12	<p>Тема 6.2. НБУ та його монетарна політика</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте структуру грошової маси в Україні. 2. Вітчизняна банківська система протягом своєї історії зазнала чимало криз: 1992–1993, 1996, 1998, 2004, 2008, 2014–2015 рр. Проведіть порівняльний аналіз цих криз, чим вони були спричинені? 3. Розрахуйте реальні ставки відсотку та визначте, в якому році було вигідніше вкладати гроші в банк та брати кредити? 4. Які з українських банків є державними? Прокоментуйте. Проаналізуйте розподіл комерційних банків по регіонах України. 5. Проаналізуйте зміну облікової ставки НБУ як інструменту грошово-кредитної політики.
13	<p>Тема 7.1. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в країнах світу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте, як змінився за останні півстоліття рівень відкритості національних економік. 2. Чим <i>Brexit</i> загрожує решті світу? 3. «Краще мати неефективну промисловість, ніж не мати ніякої». Чи згодні ви з цим твердженням? Наведіть приклади. 4. Багато людей ніколи не їздять за кордон і не міняють валюту. Як зміна обмінного курсу може впливати на їхнє життя? 5. Розгляньте позитивні та негативні наслідки гіпотетичної відмови від національної валюти та переходу на євро.
14	<p>Тема 7.2. Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Оцініть рівень відкритості української економіки та окремих її регіонів. 2. В якому році величина експорту (імпорту) була найбільшою, а в якому – найменшою? За яких причин? 3. В яких роках Україна мала від’ємне сальдо торговельного балансу? За яких причин? Які наслідки це мало для країни? 4. Проаналізуйте обсяги, динаміку та напрямки прямих іноземних інвестицій в Україну і з України. Які регіони є найбільш інвестиційно привабливими? 5. Проаналізуйте залежність між обмінним курсом гривні та рівнем експорту.
15	<p>Тема 8. Політика стабілізації національної економіки</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Порівняйте активну і пасивну стабілізаційну політику (<i>rules vs discretion</i>). Наведіть аргументи на користь кожної з них. 2. Як популізм загрожує стабілізації економіки? Наведіть приклади. 3. Охарактеризуйте фіскальну та монетарну політику, що проводилася протягом окремих періодів в Україні. 4. Наведіть актуальні поточні проблеми стабілізаційної політики в Україні.
16	<p>Тема 9. Аналіз економічного зростання</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аргентина: економічне диво навпаки. 2. Диво китайського зростання. 3. Проаналізуйте моделі економічного зростання, що були використані в роки піднесення в Україні. 4. Наведіть основні проблеми, які стримують економічне зростання в Україні.

17	Презентація результатів дослідження (проект «Регулювання національної економіки: проблеми та перспективи»)
18	Презентація результатів дослідження (проект «Регулювання національної економіки: проблеми та перспективи»)

Заочна форма:

1	Тема 1. Національна та регіональна економіка: вимір результатів 1. Аналіз основних макроекономічних показників окремих країн світу: ЄС, США, Японія, країни <i>BRICS</i> . 2. Аналіз динаміки та структури ВВП України. 3. Аналіз динаміки та структури ВРП. 4. Аналіз показника ВВП, ВРП на душу населення.
2	Тема 2. Циклічність розвитку економіки 1. Прокоментуйте динаміку ВВП у країнах зони євро, США та Японії протягом 2000-х років. 2. Проаналізуйте дані NBER “ <i>US Business Cycle Expansions and Contractions</i> ”. 3. Порівняльний аналіз економічних криз в Україні: 1990-ті рр., 2009 р., 2014–2015 рр. 4. Особливості кризи, що викликана пандемією коронавірусу.
3	Тема 3. Безробіття та політика зайнятості 1. Аналіз рівня безробіття по країнах світу. 2. Чому рівень безробіття у більшості європейських країн традиційно вищий ніж у США? 3. Прокоментуйте зміну чисельності економічно активного та неактивного, зайнятого та безробітного населення України протягом 2000-х рр. 4. Проаналізуйте зайнятість та безробіття за регіонами.
4	Тема 4. Інфляція та антиінфляційна політика 1. Яким чином протекціонізм може впливати на темпи інфляції? 2. Чому в країнах з розвинутою економікою темпи інфляції нижче, ніж в країнах, що розвиваються? 3. Наведіть приклади, в яких роках інфляція в Україні була помірною, галопуючою, гіперінфляцією. В яких роках в Україні спостерігалася дефляція, стагфляція? 4. Проаналізуйте індекси споживчих цін за регіонами.

3.3. Завдання для самостійної роботи

Денна форма:

Самостійна робота студентів передбачає засвоєння лекційного матеріалу, закріплення знань і навичок, отриманих під час аудиторної роботи у таких формах:

- відповіді на питання для самоконтролю, наведені наприкінці кожної лекції, та обговорення їх на групових заняттях (не оцінюється);
- розрахунок окремих економічних показників, розгляд спрощених практичних ситуацій на групових заняттях (не оцінюється);
- розв’язання 0-ого варіанту контрольної роботи (не оцінюється);
- написання домашніх есе з різних тем на вибір (питання для есе наводяться після кожної лекції);
- виконання завдань двох контрольних робіт;
- написання аналітичної роботи;

- участь в проєкті «Регулювання національної економіки: проблеми та перспективи» (оцінюється з урахуванням внеску у загальний звіт кожного студента).

Контроль знань включає проміжний та підсумковий контроль. Бали до іспиту студенти заробляють за рахунок домашніх есе, написання контрольних робіт (зміст яких тотожний запропонованому 0-му варіанту), аналітичної роботи, участі в проєкті.

Стислі поради щодо написання домашніх есе

В кожній темі пропонуються завдання для домашніх есе. Студенти самостійно обирають теми, з яких пишуть домашні роботи – загалом треба написати лише 2 есе із наявних 9 тем. Завдання можуть значно відрізнятися за тематикою, але найбільш узагальнена схема виглядає таким чином.

1. Зробити теоретичне припущення.
2. Дослідити іноземний досвід (емпірично перевірити припущення).
3. Проаналізувати проблему, використовуючи вітчизняну статистику.

Друга і третя частина роботи повинні містити таблиці та рисунки, які виконуються власноруч. При використанні чужих думок та статистичних даних обов'язкові посилання.

Приклади завдань для написання есе

1. Загальновідомо, що для визначення рівня суспільного добробуту в світі прийнято використовувати реальний ВВП на душу населення. Згідно з даними Світового банку, цей показник в Україні в 2019 р. склав 3659 дол. США. Це помітно менше рівня країн-лідерів, у яких він перевищує 100 тис. дол. США. Наприклад, у Люксембурзі він становить 114704,6 дол. Чи означає це, що ми живемо гірше у 31 раз? Слід погодитися, що ВВП – досить корисний показник, але загальновізнано, що він не зовсім точно віддзеркалює суспільний добробут. Багато заходів можуть збільшити багатство нації, але вони не враховуються у ВВП. Доведіть, що пересічний українець не такий бідний, як свідчить статистика.
2. Пересічний американець за своє життя переїжджає з місця на місце 11 разів. Чи корисна подібна мобільність для ринку праці? Порівняйте з вітчизняною «доцентровою» моделлю.
3. Порівняйте темп зростання грошової маси (M_1) з темпом інфляції в Україні. Визначте коефіцієнт кореляції. Чи завжди збільшення грошової маси провокує інфляцію?

Приклади контрольних робіт

Контрольна робота №1 (теми 1–4)

Варіант 0

1. Яку частку у ВВП України складають споживчі видатки домогосподарств? Прокоментуйте їхню питому вагу та динаміку.
2. Визначте реальний ВВП України та дефлятор ВВП з 2006 р. по 2010 р. включно, якщо за базисний рік взяти 2008 р.
3. Наведіть дати і тривалість економічного підйому, який передував останній кризі в економіці США.
4. Які з європейських країн мали у 2014 р. двозначний рівень безробіття? Прокоментуйте.
5. Як зріс рівень споживчих цін в Україні за період з 1998 по 2003 р.?
6. Порівняйте індекси споживчих цін по регіонах країни у 2020 році. Прокоментуйте.

Контрольна робота №2 (теми 5–8)

Варіант 0

1. Наведіть країни з найбільшим співвідношенням державних видатків до ВВП. Прокоментуйте.
2. Про що свідчить рівень монетизації економіки? Яким він має бути?
3. Визначте реальну ставку відсотку за кредитами в Україні в 1994 р.
4. Проаналізуйте та прокоментуйте експортний потенціал регіонів України.
5. Наведіть необхідний та фактичний обсяг валютних резервів НБУ у 2010 р. Прокоментуйте
6. Охарактеризуйте фіскальну та монетарну політику в Україні протягом 2006–2008 рр.

Аналітична робота

З метою закріплення знань, набутих при вивченні курсів макроекономіки, національної та регіональної економіки, кращого усвідомлення особливостей вітчизняної економіки передбачене написання аналітичної роботи, метою якої є порівняння національної економіки України та іншої країни (у кожного студента своя країна для зіставлення). Завдання полягає в аналізі конкретних макроекономічних показників, динаміка яких за останні 10 років дозволяє скласти враження про стан та еволюцію національних економік.

Структура роботи:

1. Валовий внутрішній продукт.
 - 1.1. Номінальний ВВП.
 - 1.2. Структура ВВП за секторами економіки.
 - 1.3. Структура ВВП за категоріями кінцевого використання.
 - 1.4. ВВП на душу населення.
 - 1.5. Темпи зростання ВВП.
2. Рівень безробіття.
3. Темп інфляції.
4. Стислий аналіз взаємозв'язку основних макроекономічних індикаторів. Індекс злиденності.
5. Державні фінанси.
 - 5.1. Ставки оподаткування. Податкове навантаження.
 - 5.2. Видатки держбюджету.
 - 5.3. Сальдо державного бюджету та державний борг. Фіскальна політика.
6. Облікова ставка Центрального банку. Монетарна політика.
7. Зовнішньоекономічна діяльність.
 - 7.1. Структура експорту та імпорту.
 - 7.2. Сальдо платіжного (торгового) балансу.
 - 7.3. Прямі іноземні інвестиції.
 - 7.4. Динаміка валютного курсу.

Виходячи з статистичної інформації, слід проаналізувати стан національної економіки, зробити висновок про характер фіскальної, монетарної та зовнішньоекономічної політики, що проводиться в країні, та про її результати.

Проект «Регулювання національної економіки: проблеми та перспективи»

Студентам пропонується поділитися на чотири команди.

- Перша команда досліджує проблеми бюджетної політики.
 - Друга команда – проблеми монетарної політики.
 - Третя команда – проблеми зовнішньоекономічної політики (у тому числі, іноземного інвестування).
 - Четверта команда – проблеми довгострокової політики економічного зростання.
- Кожна команда готує презентацію, що містить:
- значення відповідних проблем для розвитку економіки будь-якої країни та України зокрема;

- інструменти вирішення основних проблем;
- пропозиції щодо їхнього вирішення.

Заочна форма:

На самостійну роботу студентів відведено значно більше часу через обмеженість аудиторного навантаження. Для закріплення необхідних знань і навичок передбачено:

- відповіді на питання для самоконтролю, наведені наприкінці кожної лекції (не оцінюється);
- виконання завдань на групових заняттях (не оцінюється);
- виконання індивідуальної контрольної роботи (оцінюється);

Завдання та поради для виконання наводяться в навчально-методичних матеріалах, що розміщені в системі дистанційного навчання Moodle.

Завдання індивідуальної контрольної роботи полягає у порівняльному аналізі основних характеристик конкретної національної економіки (за варіантами) та вітчизняної. Аналіз включає набір статистичних даних, що дозволяють скласти уявлення про економічний розвиток країн. Студентам запропоновано дослідити динаміку за останні 10 років таких показників:

- 1) номінального ВВП;
- 2) структури ВВП (за секторами економіки та за категоріями кінцевого використання);
- 3) ВВП на душу населення;
- 4) темпів зростання ВВП;
- 5) рівня безробіття;
- 6) темпів інфляції;
- 7) сальдо державного бюджету та державного боргу;
- 8) облікової ставки центрального банку;
- 9) експорту, імпорту, сальдо торговельного та платіжного балансу;
- 10) валютного курсу.

3.4. Забезпечення освітнього процесу

Проекційне мультимедійне обладнання: проектор, екран, ноутбук/комп'ютер.

Програмне забезпечення: PowerPoint, MSWord, Excel.

Система електронного навчання Moodle 3.9.

Доступ до мережі internet, точка доступу Wi-Fi.

Відкриті бази даних World Bank, IMF, OECD, NBER, Eurostat, Державної служби статистики України, НБУ.

Сервіси відеозв'язку: Google Meet, Zoom, Skype

4. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль здійснюється у формі екзамену.

Перелік питань до екзамену:

1. Значення та проблеми достовірності макроекономічної статистики.
2. Аналіз динаміки та структури ВВП.
3. Особливості показників: ВВП, ВНД, ВВП та ВРП на душу населення, ВВП (ПКС).
4. ВРП та оцінка ролі регіону в національній економіці.
5. Причини і наслідки тіньової економіки (“*non-observed economy*”).
6. Загальні характеристики економічних коливань.

7. Ознаки Великої помірності (*The Great Moderation*).
8. Характерні риси світової економічної кризи 2008–2009 рр.
9. Порівняльний аналіз економічних криз в Україні: 1990-ті рр., 2009 р., 2014–2015, 2020 рр.
10. Світові та вітчизняні демографічні тенденції.
11. Реакція ринку праці на останню економічну кризу.
12. Національні особливості ринку праці (США, країни ЄС, Японія).
13. Ринок праці в Україні.
14. Регіональні особливості ринку праці України.
15. Активна і пасивна політика регулювання зайнятості. Безумовний базовий дохід: за та проти.
16. Проблеми виміру інфляції.
17. Причини інфляції та антиінфляційна політика держави.
18. Інфляційне таргетування.
19. Взаємозв'язок економічного зростання та інфляції. Індекс злиденності.
20. Інфляція в Україні.
21. Нерівномірність зміни споживчих цін за регіонами України.
22. Державний бюджет як віддзеркалення реальної ролі держави в економіці.
23. Доходи бюджету. Структура податкових надходжень в Україні.
24. Видатки бюджету, основні напрями і проблеми. Структура видатків бюджету в Україні.
25. Фіскальна децентралізація. Реформування міжбюджетних відносин.
26. Дефіцит бюджету, державний борг та їхній вплив на інші макроекономічні показники.
27. Фіскальна політика: дискреційна політика проти фіскальних правил.
28. Структура грошової маси. Показники, що дозволяють її аналізувати.
29. Грошовий ринок. Причини відмінностей ставок відсотку в різних країнах.
30. Банківська система. Центральний банк: незалежність і прозорість.
31. Монетарна політика, її інструменти. Гра за правилами або дискретність
32. Особливості монетарної політики, що проводилася провідними центробанками для виходу з Великої рецесії.
33. Основні проблеми банківської системи і монетарна політика в Україні.
34. Вільна торгівля та протекціонізм.
35. Глобалізація та деглобалізація. Сучасні тенденції світової торгівлі.
36. Ступінь відкритості національної економіки та її регіонів: вимір та проблеми.
37. Платіжний баланс, вплив його стану на інші макроекономічні показники.
38. Іноземні інвестиції: динаміка, напрямки.
39. Інвестиційна активність регіонів України.
40. Значення динаміки валютного курсу та валютної політики для розвитку національної економіки.
41. Активна і пасивна стабілізаційна політика.
42. Популізм як загроза стабілізації економіки.
43. Дилема та трилема стабілізаційної політики.
44. Політика виходу з кризи. Кількісне пом'якшення.
45. Основні проблеми стабілізації української економіки.
46. Проблеми взаємодії фіскальної та монетарної політики в Україні.
47. Основні стратегії та чинники економічного зростання.
48. Вплив інститутів на економічне зростання.
49. Моделі економічного зростання, що були використані в роки піднесення в Україні.
50. Основні проблеми, які стримують економічне зростання в Україні.

Приклад екзаменаційного білету

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ПЕТРА МОГИЛИ

Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)
 Спеціальність: 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
 Семестр Весняний Навчальна дисципліна Національна та регіональна економіка

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 0

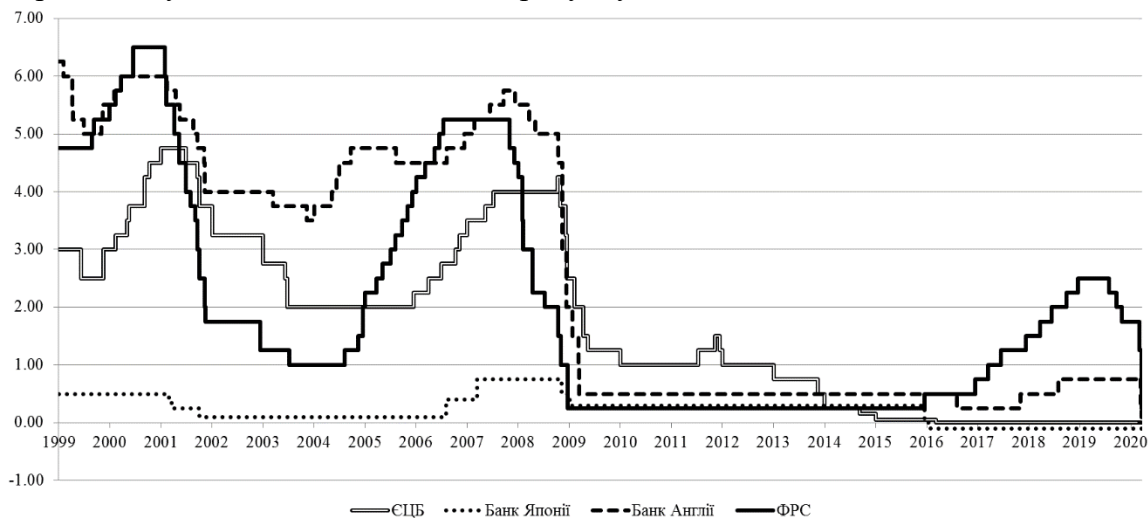
1. Як саме і на скільки відсотків змінився реальний ВВП України в період з 2015 до 2020 р.? Охарактеризуйте розвиток національної економіки в ці роки.
2. Прокоментуйте динаміку приватних грошових переказів в Україну трудових мігрантів.
3. Прокоментуйте дані, що наведені в таблиці:

Структура доходів та видатків Зведеного бюджету України

Роки	Доходи		Видатки	
	державного бюджету	місцевих бюджетів	державного бюджету	місцевих бюджетів
	% до доходів зведеного бюджету		% до видатків зведеного бюджету	
2010	74,4	25,6	59,8	40,2
2011	78,3	21,7	57,2	42,8
2012	77,4	22,6	55,1	44,9
2013	76,2	23,8	56,9	43,1
2014	77,8	22,2	57,3	42,7
2015	81,5	18,5	59,3	40,7
2016	78,2	21,8	58,6	41,4
2017	77,4	22,6	53,6	46,4
2018	77,8	22,2	54,3	45,1

Джерела: Держстат, Міністерство фінансів України, НБУ

4. Прокоментуйте дані, що наведені на рисунку:

Облікові ставки окремих центральних банків світу

Затверджено на засіданні кафедри економіки та підприємництва. Протокол №___ від_____.

Завідувач кафедри економіки та підприємництва _____ О.Б. Кузьменко
(підпис)

Екзаменатор, доцент кафедри економіки та підприємництва _____ В.А. Палехова
(підпис)

5. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Денна форма:

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Домашні есе	10 (5x2)
2	Контрольна робота з тем 1–4	10
3	Контрольна робота з тем 5–8	10
4	Аналітична робота	20
5	Участь в проєкті «Регулювання національної економіки: проблеми та перспективи»	10
	За семестр	60
	Іспит	40
	Всього	100

Заочна форма:

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Виконання індивідуальної контрольної роботи	60
2	Іспит	40
	Всього	100

Домашні есе оцінюються в 5 балів за наявності вичерпної відповіді, проілюстрованої статистичними даними. Таблиці і рисунки обов'язково оформлюються власноруч.

Максимальна оцінка за аналітичну роботу передбачає докладний порівняльний аналіз запропонованих показників за останні 10 років, оцінку стану національних економік, характеристику фіскальної, монетарної та зовнішньоекономічної політики, що була проведена в обраних країнах.

Максимально можливу кількість балів по контрольних роботах студент отримує за правильні розрахунки та правильні відповіді на питання.

Контрольна робота № 1 містить 6 завдань. Розрахункові: №2 оцінюється в 3 бали, №5 – в 2 бали, відповіді на питання: №1 – в 2 бали, решта – по 1 балу.

Контрольна робота № 2 містить також 6 завдань. №1, 3, 5, 6 оцінюються в 2 бали, №2, 4 – по 1 балу.

Участь у проєкті «Регулювання національної економіки: проблеми та перспективи» оцінюється з урахуванням внеску у загальний звіт кожного студента (20 балів на команду).

Критерії оцінювання іспитової роботи: правильність і повнота відповідей на відкриті питання, повнота аналізу статистичних даних. Повна і правильна відповідь на кожне питання оцінюється в 10 балів. Максимальна оцінка роботи – 40 балів.

Оцінка контрольних робіт студентів заочної форми навчання здійснюється відповідно до таких критеріїв:

- 1) повнота виконання завдань;
- 2) наявність статистичного матеріалу у вигляді таблиць і рисунків, обґрунтувань та пояснень;
- 3) логічність викладення думок та розуміння матеріалу;
- 4) охайність виконання;
- 5) своєчасність здачі роботи.

6. Методи навчання

- У процесі викладання курсу використовуються такі методи:
- пояснювально-ілюстративний (на лекціях, які супроводжуються презентаціями PowerPoint, записуються на відео та викладаються в Moodle);
 - метод проблемного викладу (окремі питання лекцій та практичних занять);
 - репродуктивний метод (на практичних заняттях, контрольних роботах);
 - частково-пошуковий метод (при написанні домашніх есе);
 - дослідницький методи (в ході підготовки проєкту «Аналіз стану національної економіки та вжитих заходів державної політики»).

7. Рекомендовані джерела інформації

7.1. Основні:

1. Мартусенко І.В. Погріщук Б.В. Регіональна економіка : підручник. Тернопіль: Крок, 2015. 626 с.
2. Регіональна економіка : підручник. За заг. ред. О.М. Бандурки, О.В. Носової. Харків: Золота миля, 2016. 333 с.
3. Старостенко Г.Г., Онишко С.В., Поснова Т.В. Національна економіка : навч. посібник. Київ: Ліра-К, 2016. 432 с.
4. Чернявська О.В. Національна економіка : навч. посіб. Київ: Алерта, 2018. 502 с.

7.2. Додаткові:

1. Гейко Л.М., Сментина Н.В. Національна економіка : навч. посібник. Одеса: ОНЕУ, 2012. 315 с.
2. Національна економіка : навч. посіб. За заг. ред. О. В. Носової. Київ: ЦУЛ, 2013. 512 с.
3. Савченко, В. Ф. Національна економіка : навч. посібник. 2-е вид. Чернігів: ЧДІЕУ, 2014. 329 с.
4. Економічна теорія. Національна економіка. За ред. В.М. Тарасевича. Київ: Знання, 2012. 270 с.
5. Манів З.О. Регіональна економіка : навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2015. 576 с.
6. Регіональна економіка : навч. посіб. За заг. ред. І.В. Тараненко. Київ: Кондор, 2015. 302 с.

8.3. Ресурси інтернет:

1. Бюджетний комітет Конгресу США (*Congressional Budget Office*). URL: <https://www.cbo.gov/>
2. Бюро економічного аналізу Міністерства торгівлі США (*The Bureau of Economic Analysis (BEA), US Department of Commerce*). URL: www.bea.gov.
3. Бюро статистики праці Міністерства праці (*United States Department of Labor, Bureau of Labor Statistics*). URL: <http://www.bls.gov/>
4. Всесвітній економічний форум (*World Economic Forum, WEF*). URL: <https://www.weforum.org/>.
5. Генеральна Асамблея ООН з торгівлі та розвитку (*United Nations Conference on Trade and Development, UNCTAD*). URL: <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>
6. Державна служба статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.
7. Евростат (Eurostat). URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/>
8. Економічний дискусійний клуб (ЕДК). URL: <http://edclub.com.ua/analityka>.
9. Електронний журнал МВФ *Finance & Development (F&D)*. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/fda.htm>.
10. Європейський центральний банк. URL: <http://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html>.

11. Міжнародна організація праці (*International Labour Organization, ILO*). URL: www.ilo.org.
12. Міжнародний валютний фонд (*International Monetary Fund, IMF*). URL: <http://www.imf.org/>.
13. Національне бюро економічних досліджень (*National Bureau of Economic Research, NBER*). URL: <http://www.nber.org/>.
14. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>.
15. Організація з економічного співробітництва і розвитку. URL: <http://www.oecd.org/>.
16. Податкові системи країн світу. URL: <http://www.worldwide-tax.com/>.
17. Світова організація торгівлі (*World Trade Organization, WTO*). URL: <http://www.wto.org/>.
18. Світовий банк (*The World Bank*). URL: <http://www.worldbank.org>.
19. Статистична служба ЄС. URL: http://europa.eu/documentation/statistics-polls/index_en.htm.
20. Статистична служба ООН. URL: https://unstats.un.org/unsd/economic_stat/Economic_Census/Compilation_of_Basic_Economic_Statistics.htm.
21. Тижневик “*The Economist*”. URL: <http://www.economist.com/>
22. Федеральна резервна система. URL: <http://www.federalreserve.gov>.
23. Центр дослідження економічної політики (*Centre for Economic Policy Research, CEPR*). URL: <http://cepr.org/>
24. Центр соціально-економічних досліджень CASE Україна (проект Ціна держави). URL: <http://cost.ua/>.

8.4. Науково-популярні:

1. Аджемоглу Д., Робінсон Дж. Чому нації занепадають: походження влади, багатства та бідності. Пер. з англ. і наук. ред. О. Дем'янчук. Київ: Наш формат, 2016. 440 с. (*Daron Acemoglu, James A. Robinson. Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty. 2012*).
2. Баумоль Б. Секрети економічних показателів: Скрытые ключи к будущим экономическим тенденциям и инвестиционным возможностям. Пер. с англ. О. В. Теплых. Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2007. 352 с. (*Bernard Baumohl. The Secrets of Economic Indicators: Hidden Clues to Future Economic Trends and Investment Opportunities, 2005*).
3. Лі Куан Ю. Сінгапурська історія: із третього світу в перший. Пер. з англ. К. Сисоєвої, Л. Савицької. Київ: Наш формат, 2011. 683 с. (*Lee Kuan Yew. From Third World to First: The Singapore Story: 1965–2000, 2000*).
4. Пікетті Т. Капітал у ХХІ столітті. Пер. з англ. Н. Палій. Київ: Наш формат, 2016. 696 с. (*Thomas Piketty. Le capital au XXIe siècle, 2013*).
5. Райнерт Е. С. Як багаті країни забагатіли... і чому бідні країни лишаються бідними. Переклад з англ. П. Тарашук. Київ: Темпора, 2014. 444 с. (*Erik Steinfeldt Reinert. How Rich Countries Got Rich ... and Why Poor Countries Stay Poor, 2007*).
6. Реворт К. Економіка пончика. Як економісти ХХІ століття бачать світ. Пер. з англ. Д. Кожедуб. Київ: Наш формат, 2019. 296 с. (*Kate Raworth. Doughnut Economics: Seven Ways to Think Like a 21st-Century Economist, 2017*).
7. Рейнхарт К. М., Рогофф К. С. Циклічна історія фінансових криз. Пер. з англ. О. Кальнова. Київ: Наш формат, 2019. 544 с. (*Carmen M. Reinhart & Kenneth S. Rogoff. This Time Is Different: Eight Centuries of Financial Folly, 2009*).
8. Риволи П. Путешествие футболки в мировой экономике. Исследование экономиста: рынки, факторы, политика мировой торговли. Пер. с англ. О.В. Теплых; [Под науч. ред. В.Н. Савченко]. Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2006. 336 с. (*Pietra Rivoli. The Travels of a T-Shirt in the Global Economy: An Economist Examines the Markets, Power, and Politics of World Trade, 2005*).

9. Рослінг-Рьонлюнд А., Рослінг Г., Рослінг У. Фактологія. 10 хибних уявлень про світ, і чому все набагато краще, ніж ми думаємо. Пер. з англ. І. Ємельянова. Київ: Наш формат, 2019. 320 с. (*Hans Rosling, Anna Rosling Roennlund, Ola Rosling. Factfulness. Ten Reasons We're Wrong About the World – and Why Things Are Better Than You Think, 2018*).
10. Стадвелл Д. Чому Азії вдалося: Успіхи і невдачі найдинамічнішого регіону світу. Пер. з англ. О. Цехановської. Київ: Наш формат, 2017. 448 с. (*Joe Studwell. How Asia Works: Success and Failure in the World's Most Dynamic Region, 2013*).
11. Талеб Н.Н. Чорний лебідь. Про (не)ймовірне у реальному житті. Пер. з англ. М. Климчук. Київ: Наш формат, 2017. 392 с. (*Nassim Nicholas Taleb. The Black Swan. The Impact of the Highly Improbable, 2007*).
12. Чанг Х.-Ю. Економіка. Інструкція з використання. Пер. з англ. А. Лапін. Київ: Наш формат, 2016. 400 с. (*Ha-Joon Chang. Economics: The User's Guide, 2014*).
13. Чанг Х.-Ю. 23 прихованих факти про капіталізм. Пер. з англ. О. Купріяничук. Київ: Наш формат, 2018. 296 с. (*Ha-Joon Chang. 23 things they don't tell you about capitalism, 2010*).
14. Шарма Р. Злет і занепад країн. Хто виграє і програє на світовій арені. Пер. з англ. А. Іщенко. Київ: Наш формат, 2018. 408 с. (*Ruchir Sharma. The Rise and Fall of Nations: Forces of Change in the Post-Crisis World, 2016*).
15. Шарма Р. Передові країни. В очікуванні нового «економічного дива». Пер. з англ. А. Іщенко. Київ: Наш формат, 2018. 296 с. (*Ruchir Sharma. Breakout Nations: In Pursuit of the Next Economic Miracles, 2012*).